

Täysistunto

Torstai 27.9.2018 klo 16.00—18.29

5. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 19/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tarkastusvaliokuntaan.

Keskustelu

17.41 **Mika Raatikainen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksen luvun 3 otsikko on ”Hyvän hallinnon ja valtion taloudenhoidon perusta on läpinäkyvyys ja sääntöjen noudattaminen”, ja samassa luvussa on kappale koskien yliopistojen valtionrahoitusta ja teksti: ”Opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi varmistua siitä, että eduskunnalla on valtion talousarviosta päättäessään käytössään oikeat ja riittävät tiedot siitä, miten valtion talousarviosta maksettava tutkimusrahoitus tosiasiallisesti kohdentuu yliopistoissa.” Luvussa 4 tarkastustoiminnan kehittämisen painopisteistä mainitaan, että viraston tieteellinen neuvosto on arvioinut menetelmien laatua ja tarkastustoiminta on koettu laadukkaaksi, olennaiseksi ja luotettavaksi. Luvussa 5 todetaan, että ”tarkastusvirasto varmistaa riippumattoman tarkastustyön avulla, että valtion varoja käytetään tarkoituksenmukaisesti ja talousarvion mukaisesti” ja että ”tarkastusvirasto toimii eduskunnan yhteydessä riippumattomana valtionhallinnosta”.

Miksi haluan nostaa nämä seikat vuosikertomuksesta? Avainasioina siis läpinäkyvyys, hyvä hallinto, se, että eduskunnalla tulee olla käytössään oikeat ja riittävät — ja korostan sanaa ”riittävät” — tiedot asioista, ja se, että tarkastusvirasto toimii eduskunnan yhteydessä riippumattomana valtionhallinnosta. Nostan nämä seikat esiin siksi, että koen, etteivät laatuvaatimukset ole aina toteutuneet aivan kaikilta osin, ja toivon, että jatkossa asiat hoidetaan avoimemmin lain sallimissa puitteissa.

Kerron nyt esimerkin siitä, miten asioiden ei tulisi mennä:

Eduskunnan tarkastusvaliokunta kävi läpi muun muassa liikenneministeri Anne Bernerin ja Finavian johdon toimia koko syksyn 2016 ja alkukevään 2017. Ennen eduskunnan tarkastusvaliokunnan selvitystä Valtiontalouden tarkastusvirasto teki Finaviaan sekä tuloksellisuustarkastuksen että laillisuustarkastuksen. Tarkastukset paljastivat epäkohtia sekä yhtiön päätöksenteossa että sen valvonnassa. Mietinnössä todettiin, että liikenne- ja viestintäministeriö puuttui valtionyhtiön operatiiviseen toimintaan kyseenalaisella tavalla. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mukaan liikenneministeriön toiminta ei ollut syksyllä 2015 vakiintuneen omistajaohjauksen käytännön mukaista. Johdannaiskaupoissa oli tapahtunut selkeitä virheitä ja riskinottoa, joka ei kuulu valtionyrityksen periaatteisiin. Liikenneministeri Anne Berner oli tällöin vastuussa omistajaohjauksesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2018 vp

Pyysin syksyllä 2016 erillisellä tietopyynnöllä käyttöni Valtiontalouden tarkastusvirastosta laillisuustarkastukseen liittyvän taustamuistion kokonaisuudessaan, koska osa muistion tiedoista oli salattu. En pyynnöistäni huolimatta saanut muistion salattuja osia. VTV perusteli tietojen antamatta jättämisen julkisuuslakiin vedoten. VTV salasi muistios- ta sivukaupalla kohtia, jotka koskivat muun muassa Finavian hallituksen päätöksentekoa, hallituksen jäsenten keskusteluja, yhtiön käyttämien asiamiesten kommentteja, valtio- omistajan toimintaa ja Finavian yhteistyö- ja sopimuskumppaneiden nimiä. Muistiosta sa- lattiin myös tietoja, jotka koskivat yksittäisten yhtiön työntekijöiden tai luottamushenkilöi- den toimia ja tarkastusviraston niihin kohdistamaa kritiikkiä. Myöhemmin muistio toimi- tettiin kokonaisuudessaan tarkastusvaliokunnan käyttöön, mutta salaiseksi leimattuna.

Muistio on tarkin kuvaus siitä, miten liikenne- ja viestintäministeri Anne Bernerin mi- nisteriö ohjasi Finaviaa tilanteessa, missä selvitettiin yhtiön vuosina 2009—2011 teke- mien johdannaiskauppojen purkamisen seurauksena 34 miljoonan euron tappioihin johta- nutta ja sen jälkeistä päätöksentekoa. Salaamisessa lieenee osaltaan ollut kyse siitä, että ha- luttiin suojata julkisuudelta henkilöitä, jotka olivat olleet tehtäviensä vuoksi mukana Fin- avia-sopassa.

Valitin salauspäätöksestä hallinto-oikeuteen, joka päätti tämän vuoden maaliskuussa, että Valtiontalouden tarkastusviraston eli VTV:n muistio on täysin julkinen Finavian hal- lituksen päätöksentekoa ja hallituksen jäsenten keskusteluja myöten, kuten olin vaatinut- kin. Hallinto-oikeus katsoi, ettei kyseisten tietojen salassapidolle ollut säädettyä perustetta ja kyse on ollut VTV:n Finaviaan lain nojalla kohdistamasta laillisuustarkastuksesta, jossa tarkastettavana on ollut omistajaohjauksen ohella myös yhtiön toiminta. VTV ei valittanut päätöksestä.

Pidän erikoisena asioiden salaamista, koska olin tietoja pyytäessäni sekä kansanedusta- ja että Finavian johdannaiskauppoja käsittelevän tarkastusvaliokunnan jäsen. Tässä omi- naisuudessa minulle olisi pitänyt suoda erityisen laaja tiedonsaantioikeus. Perustuslain mukaan eduskunnalla on oikeus saada valtioneuvostolta asioiden käsittelyssä tarvittavat tiedot ja kansanedustajalla on oikeus saada viranomaiselta tämän hallussa olevia edusta- jantoimen hoitamiseksi tarpeellisia tietoja. On hyvä, jos VTV nyt on huomannut tämän ja noudattaa jatkossa tätä avoimuusperiaatetta hieman paremmin. Näen koko vyyhdin ongel- mallisena myös kansalaisen kannalta, koska kyse on päätöksenteon avoimuudesta ja yhtei- sistä rahoista, joita hävisi yli 30 miljoonaa.

Arvoisa puhemies! Haluan muistuttaa, että myös vallankäyttäjien tulee noudattaa oikeu- den päätöksiä. Niille ei voi viitata kintaalla. Viranomaisten lainkäytön oikeellisuutta tulee valvoa, ja oikeuden päätöksiä on noudatettava. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosi- kertomus sinänsä on hyvin rakennettu ja tehty. — Kiitos.

17.46 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää tässä laajassa kertomuksessa huomiota yhteen yksityiskohtaan, nimittäin ehdolliset vastuut, joista sanotaan sivulla 16 osittain seuraavaa: ”Ehdolliset vastuut piilevät usein yksityiskohdissa. Esimerkiksi liittyessä kansainvälisen järjestön jäseneksi valtioiden tulee saattaa voimaan järjestöä koskevat valtiosopimukset. Niiden myötä jäsenvaltiot sitoutuvat kantamaan vastuuta järjestöjen jo olemassa olevista velvoitteista, kuten eläkkeistä. Tarkastusviraston Valtion vastuusitou- mukset kansainvälisissä yhteisöissä -tarkastuksen mukaan järjestöihin liittyttäessä ei ole kiinnitetty huomiota taloudellisiin vaikutuksiin eikä arvioitu liittymisestä saatavia hyötyjä suhteessa kokonaiskustannuksiin. Myöskään sitä, kuinka vastuut jakaantuvat jäsenmaiden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2018 vp

kesken järjestöistä mahdollisesti erottaessa, ei ole arvioitu läpinäkyvästi.” Näin siis sanoo virkamiesselvitys, ja tämä on harvinaisen selvää tekstiä. Miten tämän saisi nyt vielä sitten ymmärrykseen poliitikoillekin? Siinä on huomattavasti parempi kysymys. Tässä kuitenkin on alla kuvio, jossa kerrotaan käppyrässä näiden kyseisten vastuiden kehittymisestä vuosina 2005—2017. Valtiontakaukset ovat nousseet 9 miljardista 51 miljardiin, joka menee hyvin lähelle valtion vuosibudjettia. Eli puhutaan miljardiluokan kysymyksestä, ja sen asian hoitaminen on ollut näin leväperäistä. Kuinka näin voi olla?

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.